

lover. Bortset fra et par gode enkeltartikler sætter antologien sig mellem adskillige stole.

Del 1 indeholder en række oversigter over mediestrukturen i USA og Vesteuropa. Behandlingen af de 'gamle' medier er for summarisk til at have nogen selvstændig værdi, og gennemgangen af de nye medier - der skulle være bogens omdrejningspunkt - er både her og i andre kapitler på grænsen til det overfladiske. Snarere end at blive mere substantiel, udgør del 2 en brokkes med forskellige medier i forskellige lande - ud fra så forskellige perspektiver som offentlig adgang til medierne og internationaliseringen af medieteknologierne. På baggrund af det centrale spørgsmål om internationaliseringen og de nationale kulturer, som det nu diskuteres i bla. Danmark, er det især skuffende, at de sociale og kulturelle aspekter af de nye medier ikke tages op til reel diskussion. Dog indeholder del 2 en tænkning artikel af Jacques Ellul om informationssamfundet.

Som læser sætter man nu sin lid til del 3 om de europæiske og amerikanske tilgange til medieforskning - og man skuffes. Generelt er der tale om markeringer af velkendte positioner, der iøvrigt ikke relateres til de nye medier, og debatten begrænser sig til en abstrakt villighed til at lytte til og (måske) trække på andre tilgange end sin egen. Det er endvidere påfaldende, at ingen forskere med en klar 'kritisk' profil er repræsenteret. I stedet fremstår Karl Erik Rosengren som repræsentant for 'sammen-tænkningen af kritisk og empirisk forskning i Sverige'. Dog får den sultne læser to godbidder i del 3: en meget personlig skildring om medieforskningens opkomst i USA af Wilbur Schramm og en nyskabende analyse af effektforskningens historie før, under og efter Lazarsfeld. Især den sidste artikel af Steve Chaffee og John Hochheimer, som viser, at 'kanyle-teorien' om medie-effekter ikke var en egentlig forskningsposition

men en stråmand og et springbrødt for Lazarsfeld & Co. efter 1940, bør læses af alle, der interesserer sig for mediernes virkninger. (For interesserede har jeg givet en mere detaljeret anmeldelse af antologiens skidt og kanel i Journal of Communication, vol. 36, no.2, 1986, pp. 136-140).

Kort sagt: de tre dele og de fleste artikler råber fra hvert sit sted i skoven og får således velkendte eller ingen svar. Derfor: lån bogen eller køb den til et velbeslået bibliotek af hensyn til de 2-3 virkelige gode artikler. Efter endt læsning kan man konstatere, at der stadig er et stort marked også for gode danske bidrag til den internationale debat om teorier & metoder i medieforskningen.

Chin-Chuan Lee: Media Imperialism Reconsidered. The Homogenizing of Television Culture.
Sage Publications, Beverly Hills 1980, 276 s.

Anmeldt af: Michael Skovmand,
lektor ved Engelsk Institut,
Aarhus Universitet.

Inden for den voluminøse litteratur om den globale medietrafik og dennes konsekvenser er der en række hovedværker, man ikke kan komme uden om: Thomas Guback's The International Film Industry (1969), Herbert Schiller's Mass Communications and American Empire (1971), Nordenstreng og Varis' UNESCO-rapport Television Traffic-A One-Way Street? (1974), Jeremy Tunstall's The Media Are American (1977), samt Guback og Varis' UNESCO-rapport fra 1982 Transnational Communication and Cultural Industries.

Hvad enten disse værker ser denne medietrafik som en massiv amerikansk konspiration (Schiller) eller bare er diffust bekymrede (Tunstall), så har de det til fælles, at de på den ene side påpeger en slående ubalance i denne globale medietrafik mellem dels de store og de små inden for den industrialiserede verden, dels de store og den tredje verden - og på den anden side må erkende, at det er meget vanskeligt at generalisere, når man skal vurdere den kulturelle indflydelse, som denne ubalance har hos den svage part. Chin-Chuan Lee's Media Imperialism Reconsidered er et forsøg på at gå ind og danne sig et overblik over denne medieimperialisme-debat. Samtidig tilføjer den tre case studies af lande, som på hver sin måde er atypiske, medieimperialistisk set: Canada, Taiwan og Kina.

Lee er taiwaneser, uddannet i USA, og ansat som medieforsker ved Chinese University of Hong Kong. Han har således et ben i begge verdener, og hans forestilling er da også i høj grad bestemt af en "på-den-ene-side, og på-den-anden-side"-holdning i debatten mellem, hvad han kalder "ikke-marxister" og "neo-Marxister/radikale".

Hans generelle vurdering af de to standpunkter er, at ikke-marxisterne er urimeligt overoptimistiske i deres tro på, at 'udviklingen' og markedet vil korrigere de ubalancer, der følger af mediernes 'free flow'. Marxisterne på den anden side er 'gode til diagnose, men dårlige til terapi'. De indser ikke, at en politisk-økonomisk uafhængighed af Vesten ikke er det samme som mediekulturel autonomi.

En af styrkerne i Media Imperialism Reconsidered er Lee's opmærksomhed over for atypiske og overraskende udviklinger, der går imod den konventionelle visdom i begge lejre. Eksempler: Canada, et af verdens højt industrialiserede lande, er

udsat for en medieimperialistisk indflydelse fra USA, der overstiger alle andre lande. Taiwan: med sin eksilkinesiske magtelite og sin særlige kultur, er der ingen speciel trussel fra vestlige medier - derimod frygter man den lokale Taiwanesiske kultur, fordi man er bange for, at den vil underminere regimets storkinesiske imperiedrømme - i en sådan grad, at Taiwanesisk folkesang i TV ikke må overstige 8 minutter pr. dag!

Lee argumenterer også for, at amerikanske tiltag med at erhverve sig ejendomsret over medier i udlandet ikke har været nogen større succes - bortset fra når det gælder reklamebureauer. Som eksempel giver han ABC's etablering af Worldvision specielt i Latinamerika, der efter hans vurdering er forblevet en papirtiger.

Lee peger på en uheldig tendens i debatten, nemlig at identificere medieimperialisme-problemet med et lands balance mellem film- og TV-import og egenproduktion (en fælde Lee selv ind imellem falder i). Her kunne Lee have peget på et eksempel som Storbritannien, der (ifg. Varis 1982) passerede USA som verdens nr. 1 eksportør af TV-programmer (excl. spillefilm) midt i 70'erne. Det skyldtes ikke mindst de kommercielle britiske programselskabers satsning på anglo-amerikanske co-produktioner - BBC er senere fulgt godt med. En af følgerne er, at den hjemlige britiske TV-produktion 'internationaliseres', eller 'homogeniseres' på forhånd; nationale særpræg, der er meningsforstyrrende eller uinteressante for et internationalt publikum luges ud eller nedprioriteres for at gøre varen mere exportabel.

Denne internalisering af internationale, dvs. anglo-amerikanske produktionsnormer finder ikke kun sted i eksportøjemed, men i lige så høj grad når der produceres til et hjemmemarked, hvor man skal profilere

sig i forhold til importerede programmer. Det kan blive til epignoneri - så er det dårligt. Men det kan også blive til nye hybridformer med deres eget særpræg - f.eks. Matador, der lå et sted mellem soap opera og familiesaga - et godt sted - eller de meget omtalte og utroligt populære Telenovelas i Latinamerika - farverige, endeløse melodramaer, der udkonkurrerer Dallas og Dollars tilsammen. Og så er det godt. (Se også Peter Larsens artikel i dette nr. (Red.)).

Det mest kedsommelige ved problemdebatterende bøger som Media Imperialism Reconsidered er i reglen det afsnit, der forsøger sig med 'løsninger'! Denne bog er ingen undtagelse. Lee har tre meget spagfærdige bud på, hvordan medieimperialismen kan bekæmpes: Ved at indføre en flerstrengt mediestruktur (et decideret politisk problem i de fleste 3. verdens-lande); en beskæring af sendetiden - nonstop TV er plat-umuligt at fylde med en blot rimelig egenproduktion, med mindre man hedder Storbritannien eller USA. Det er imidlertid en løsning, der hurtigt kan blive sønderbombet af satellit- og videoudviklingen. Og som sidste løsningsforsøg: at bruge radio frem for TV - noget, der allerede finder sted i stort omfang.

Lande som Danmark, der ligger i den medieimperialistiske 2. eller 3. division, er i en helt anden situation end størstedelen af den 3. verden (med mange undtagelser som Kina, Indien, Taiwan, Canada, Brasilien, etc.) Men vi er alle sammen inden for samme kulturpolitiske paradigme: spørgsmålet om sam- og modspillet mellem center og periferi. Den problemstilling er vi berørt af på lokalt, regionalt, nationalt og internationalt niveau. På det nationale niveau har kulturdiskussionen siden midten af sidste århundrede antaget en bestemt bekymret patos. Indtil da var 'kulturel' nærmest pr. definition udenlandsk. (Det gælder stadig visse områder, f.eks. gastronomi: der findes ikke noget dansk haute cuisine).

Tænk bare på vores guldalderkunstnere: halvtyskere fra en side af - but who cares? Medens det nationale altså er et meget ungt og delvis postuleret kulturparameter, har det regionale dybere rødder. Diskussionen om placeringen af TV-2 er et godt eksempel. Alle nøgterne beregninger peger på det sagligt rigtige i at placere TV-2 i København. Selvfølgelig. Centrum har altid været centralere end periferien, hvad enten det drejede sig om Paris, London eller København.

Men hvad de kolde, politisk naive hjerner i TV-2s bestyrelse ikke havde begrebet var, at der faktisk var et politisk ønske om at bryde med den logik, der sagde, at centrum var at foretrække fordi det var centralere. Et ønske om at bruge TV-2 til at korrigere på den kulturgeografiske skævdeling af Danmark, ikke at forstærke den. Et sådant brud skete faktisk i Storbritannien med monopolbruddet i 1955, hvor kanal nr. 2 blev overdraget til 15 regionale programselskaber. Jeg ønsker ikke at skønmale alle de problemer, der har været i denne sammenhæng, blot påpege, at man hermed de facto har brudt med 300 års kulturpolitisk London-centralisme. Der er faktisk blevet flyttet kulturproduktion væk fra London i stort omfang - til Birmingham, Manchester, Sheffield, etc. Dette kan også ske i Danmark - men det kræver et brud med den tautologiske vanetænkning, der siger, at centrum er at foretrække, fordi det er centralere.

Decentraliseringen gav Storbritannien en langt, langt bredere kulturproduktiv basis - det blev en af grundene til, at Britisk TV - på godt og ondt - kunne opleve en udvikling i egenproduktion af TV-programmer og TV-programeksport, der kunne overgå endog storebror i USA. Skulle vi ikke - mutatis mutandis - kunne opleve noget tilsvarende? Ingen griner af Anne Linnet eller af Gnags, fordi er fra Århus. Hvorfor skulle de grine af TV-2?.

Peter Knoop Christensen: USA og os. En antologi om det danske samfunds påvirkning af impulser fra USA efter 1945. System 1984. 127 s., kr. 74,-.

Anmeldt af: Anne-Mette Nygaard, adjunkt ved Det frie Gymnasium.

Det er en god idé at lave en tekstsamling, der belyser, hvorledes danskerne i nyere tid er blevet påvirket af USA økonomisk, politisk og kulturelt. I en sådan antologi er det nødvendigt at foretage nogle valg, og det skal straks røbes, at den amerikanske indflydelse på vores elektroniske medier helt er udeladt som tema. En klog disposition i dette tilfælde, hvor det i forvejen har været et problem at begrænse sig temamæssigt.

I en indledning på ca. 10 sider gør forfatteren rede for amerikaniseringen af det danske samfund fra 1945-1980'erne. Redegørelsen omfatter emner såsom NATO, den kolde krig, kritik af USA, produktion og familie, velstand, massekulturen og skønlitteraturen. En stor mundfuld på så få sider og den bliver da også derefter, skitseagtig og meget overfladisk. Eksempelvis kan her nævnes gennemgangen af velstandsfenomenet. Svarende til ½ sides tekst får vi udviklingen gennem 40'erne, 50'erne og 60'erne, og efter et par linjers luft en påklaret up-to-date-afslutning på 10 linjer om krisen i 70'erne, importen af ny teknologi, samt udsigterne til forandringen af det danske samfund i 80'erne og 90'erne. Forfatteren har nu engang sat sig for, at ethvert emne/tema skal føres helt op til i dag, og det lider bogen desværre under.

Selve teksterne, som udgør antologien, er kronologisk inddelt i 3 store perioder, som igen er under-

inddelt i temaer, 13 ialt.

Perioden 1945-59 vejer tungest i tekstsamlingen. Her er temaerne velkendte: atombombedebat, kold krig, velstandsoptimisme og teenagekultur, og man nikker da også genkendende til mange af teksterne, lige fra Halfdan Rasmussens "Efter Bikini" over uddrag fra "Det Bedste" til Ernst Bruun Olsens "Teenager-love". At denne periode fylder forholdsmæssigt meget er klart nok. Det er den vi har hørt og læst mest om, og hvor det er lettest af finde eksempler på amerikaniseringen af vort hverdagsliv og kulturliv. En anden grund er, at "USA og os" bygger på et speciale af bla. ovennævnte forfatter med titlen "Amerikanisering af det danske kulturliv i perioden 1945-58", udgivet af Aalborg Universitetsforlag, 1983 (Se Søren Schous artikel i dette nummer, Red.). Dette speciale lægger netop vægten på analyser af 50'ernes populære magasin-litteratur med "Det Bedste" som 'det bedste' eksempel på den amerikanske småborgerlige ideologi, og søger igennem nogle lidt tunge og firkantede samfunds- og kulturanalyser at vise, hvorledes vi i det danske samfund modtog den massive amerikanske ideologisering og ukritisk hoppede med på den anti-kommunistiske propaganda.

Den næste periode hedder 1960-72. Her drejer det sig om Cuba-krise, Vietnamkrig og ungdomsoprør og blandt teksterne er der nogle udmærkede klip fra aviserne dengang med bla. en stor nekrolog over John F. Kennedy.

Til sidst perioden 1973-83 hvor temaerne hedder "The American Dream", "Burgerkultur" og "US go home?". Denne periode er desværre alt for tyndt og trivielt repræsenteret. Som eksempler på "The American Dream" får vi en artikel om John Travolta, et forside-billede fra ungdomsbladet "Ung nu" (1978), (som alle dansklærere kender fra studentereksamenstilen 1980), et Sebastian-digt og en reklame for Levi's. Under temaet "US go home?" er det f.eks. Jomfru Ane Band-Rebild 76 og Jacob Holdts "Amerikan-